

**BUGUNGI KUNDA PEDAGOGIK TEXNALOGIYALARNING
AHAMIYATI VA ULARNI TARIX DARSLARIDA QO‘LLANILISHI
YUZASIDAN METODIK TAVSIYA**

Eshmamatova Shahnoza Abdurahmanovna

*Surxondaryo viloyati Sariosiyo tumani 5-son ingliz tili faniga chuqur
o‘rgatiladigan ixtisoslashtirilgan maktabining tarix fani o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Hozirgi kunda ishlab chiqarish texnologiyalari tezlik bilan rivojlanayotgan bir davrda ta’lim soxasi ham boshqa ishlab chiqarish muassasalari kabi ilmiy, asoslangan yangi pedagogik texnologiyalar, informatsion ma’lumotlarni qo‘llagan holda malakali mutaxassislar faoliyat yuritadigan raqobatbardosh, ilimli, bilimli kishilarni Vatan ravnaqi uchun tayyorlab beradigan soxa sifatida rivojlanib bormoqda. Ushbu maqolada pedagogik texnologiyalarning tarix darslarida qo‘llanilishi haqida aytib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: pedagoglar, ta’lim-tarbiya, intensiv metodlar, ijtimoiy-siyosiy.

Yurtimiz bugun jadal sur’atlar bilan rivojlanib borar ekan, uni taraqqiyot bosqichiga ko‘tarish o‘zida kelayotgan yosh avlodning qo‘lida. Shunday ekan, o‘z qarashlariga ega, mustaqil fikrlay oladigan, fikrlarini ijodiy, erkin bayon qila oladigan yoshlarni tarbiyalash biz o‘qituvchilarning vazifasi sanaladi. Bu esa bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir. O‘quvchini mustaqil fikrlashga va bu fikrlarini bayon eta olishga o‘rgatmas ekanmiz, ta’lim jarayonida ijobiy natijaga erishish murakkab masalaligicha qolaveradi. Xo‘sh, qanday qilib o‘quvchilarning dunyoqarashini shakllantirish, ijodiy ishlashga o‘rgatish mumkin? Hammamizga ma’lumki, bu ishni amalga oshirish uchun, avvalo, o‘qituvchining o‘zi ijodiy ishlaydigan, o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga va ijodiy ishlashga o‘rgatishning uslub va usullarini egallagan bo‘lishi zarur. Bugungi tez

o'zgaruvchan iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy hayot o'quvchi yoshlar dunyoqarashini shakllantirishda yangi pedagogik interfaol metodlardan keng foydalanishni taqozo qiladi, An'anaviy mashg'ulotlar olib borish asta sekin o'z o'rnini intensiv va interfaol metodlarga, noan'anaviy dars o'tish shakllariga bo'shatib bermoqda. Ta'lim - tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, avvalo, pedagogik munosabatlarni insonparvarlashtirishni talab etadi. Chunki uni amalga oshirmay turib qo'llangan har qanday texnologiya kutilgan samarani bermaydi. Ta'lim-tarbiya jarayonining doimiy ravishda optimallashtirish borishi dars berish jarayonida qo'llanilayotgan yangi va takomillashib borayotgan pedagogik texnologiyalarning turli yo'nalish va maqsadlarda qo'llanilayotganligiga bog'liq. Hozirgi zamon har bir fan o'qituvchisi zimmasiga inson, uning jamiyatdagi o'rnini va roliga har tamonlama qarash vazifasini yuklaydi. Buning uchun o'qituvchi ta'lim-tarbiyaning yangi shakllari, vositalari va usullarini egallashi va shu bilan birga o'zi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni yaratishga, shaxsni tarbiyalashning yangi a'n'anaviy, samarali usullarini tanlashga harakat qilishi hamda ijodkor bo'lmog'i lozim. Maktablarda o'qitilayotgan ijtimoiy, shu jumladan tarix fani o'zida oliyjanob fazilatlarni mujassamlashtirilgan insonni tarbiyalashda benihoya ahamiyat kasb etadi. Maktabda o'quvchi kishilik jamiyati bosib o'tgan yo'lni, ularning chet el bosqinchilariga qarshi, o'z ozodligi va baxt-saodati, porloq kelajagi uchun olib borgan kurashlari haqidagi asosiy ma'lumotlarni tarix darslaridan bilib oladi. Shu bilan birga tarix darslari o'quvchining hozirgi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni to'g'ri anglashga yordamlashadi.

Bizga ma'lumki tarix-juda qadimiy fanlardan biri hisoblanadi. Tarix fanini kelajakni ko'rsatuvchi „Ko'zgu“ desak bo'ladi va bu ko'zguna qarab har qanday inson, jamiyat, xalq o'z kelajagini belgilab olishi mumkin. Hozirgi kunda O'zbekiston rivojlangan davlatlar qatoridan o'rin egallashi onson kechgani yo'q. Shuning uchun tarixni o'qitish jarayonida o'quvchilar bugungi kunning qadriga

yetishini, o'tmishda yo'l qo'yilgan xatolarni takrorlamaslikni, o'tmishdagi xatolardan xulosa chiqarib olishini o'rgatish lozimdir. Qolaversa maktabda tarix fanini o'qitish orqali o'quvchilarda o'zlari mustaqil va ijodiy fiklashini rivojlantirishga, miliy ong va tafakkurni o'stirishga, eng asosiysi ma'naviy barkamol shaxsni, haqiqiy vatanparvar insonni tarbiyalab voyaga yetkazishga ahamiyat berish lozim. Ta'lim-tarbiya jarayonida mazkur vazifalarni amalga oshirish uchun bugungi kunning pedagog hodimlari har bir darsda qiziqarli, samarali bo'lgan yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish kerak. Bizga ma'lumki, tarix fanining asosini ma'lumotlar tashkil etadi. Ularni to'liq eslab qolishi o'quvchilar uchun bir o'z qiyinchilik tug'dirishi mumkin (ayrim past o'zlashtiruvchi o'quvchilar). Bu kabi ma'lumotlarni o'quvchilar xotirasida bir umrga esda qolishi, turli xil sahnali ko'rinishlar, qiziqarli o'yinli usullar, krossvordlar, guruhlar bilan ishlash, baxs-munozaralar olib borishiga bog'liq.

Pedagogik texnologiyaning eng asosiy negizi - bu o'qituvchi va o'quvchi-o'quvchining belgilangan maqsaddan kafolatlangan natijaga xamkorlikda erishishlari uchun tanlagan texnologiyalarga bog'liq deb hisoblaymiz, ya'ni o'qitish ja rayonida, maqsad bo'yicha kafolatlangan natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lim texnologiyasi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik faoliyatini tashkil eta olsa, har ikkalasi ijobiy natijaga erisha olsa, o'quv jarayonida o'quvchi-o'quvchilar mustaqil fikrlay olsalar, ijodiy ishlay olsalar, izlansalar, tahlil eta olsalar, o'zlari xulosa chiqara olsalar, o'zlariga, guruhga, guruh esa ularga baxo bera olsa, o'qituvchi esa ularning bunday faoliyatlari uchun imkoniyat va sharoit yarata olsa, bizning fikrimizcha, ana shu o'qitish jarayonining asosi hisoblanadi Har bir dars, mavzu, o'quv predmetining o'ziga xos texnologiyasi bor, ya'ni o'quv jarayonidagi pedagogik texnologiya - bu yakka tartibdagi jarayon bo'lib, u o'quvchi-o'quvchining ehtiyojidan kelib chiqqan holda bir maqsadga yo'naltirilgan. oldindan loyixalashtirilgan va kafolatlangan natija berishiga qaratilgan pedagogik jarayondir. Shunday ekan har bir pedagog oz darslarini otishdan oldin o'z oldiga

maqsad qo'yib olmog'i lozim. Zero bu kelajak avlod vatanimiz rivojiga hissa qo'shadigan barkamol bo'lib yetishmog'i lozim. Har bir fan o'qituvchisi oldidagi burch bu barkamol avlodni bilimliy qilib tarbiyalash darslarni mazmunli tashkil etish. Tarix darslarida ham bunday pedagogik texnologiyalarning o'rni beqiyos. 45 daqiqada mavzuni har bir o'quvchidan so'rash imkoni yo'q, bunda biz turli metodlardan foydalanishimiz mumkin o'quvchini mavzuni qay darajada tushunganliklarini biz bilib olishimiz mumkin. Buning uchun biz mavzuni, o'quvchini yoshini inobatga olib darsimizda bu pedagogik texnologiyani yoki metodlarni tanlashimiz mumkin. Tarix darslarida o'quvchidan ko'proq tarixiy shaxslar nomlari, sanalar, va tarixiy atamalarni yodda saqlash talab etiladi har bir mavzuda bularga alohida e'tibor berishimiz kerak. Bizga ma'lumki o'quvchilar mavzuni o'qituvchi tushuntirib berishi chog'ida va o'zi darslikdan o'qib o'zlashtirishi mumkin. Lekin bu degani sinfda hamma o'quvchilar o'zlashtira oladi degani emas. Chunki hamma o'quvchilarning xotirasi, fikrlash doirasi birdayin bo'lmaydi. Shuning uchun ularga turli xil o'yinlar, sahnali ko'rinishlar, baxs-munozaralar orqali darslar tashkil qilinsa, sinfdagi uncha yaxshi o'zlashtira olmaydigan o'quvchilar ham mavzu haqida tushuncha hosil qilibgina qolmasdan, mustahkamlab oladi. Dars jarayonida o'tilgan mavzuni mustahkamlash chog'ida, avvalombor, o'quvchilarni darsga tayyorlab olishi kerak. Yaxshi dars o'tilishi, o'quvchilarning yaxshi o'zlashtira olishi eng birinchi navbatda o'qituvchi o'quvchilarni o'ziga jalb qilishi, o'tilgan mavzuni dab-durustdan boshlab, ularga o'tilgan mavzu yuzasidan topshiriqlar berishdan emas, aksincha o'quvchilarni o'tilgan mavzu haqida qisqacha tasavvur hosil qilib olishiga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.M.Mirziyoyev Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri saylovchilari vakillari bilan o'tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so'zlagan nutqlari o'rin olgan. Sh.M.Mirziyoev. — Toshkent: „O'zbekiston“, 2017. — 488 b.
2. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi: Nasaf. 2000. - 80 b.
3. М. Иброимов, Ш., Болтаев, М., & Сатторова Мактаб укувчилари онгида рекреация тушунчасини шакллантириш. (2020) Academic research in educational sciences, (3), (146-151)
4. Kakharova Nilufar Nuridinovna. (2022). FEATURES OF FORMATIVE SUFFIXES OF THE MODERN RUSSIAN LANGUAGE. Open Access Repository, 8(12), 320–322.